

ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ У ВИЗНАЧЕННІ СТАНУ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ І ПІДПРИЄМСТВА

Олефіров Д.Г., здобувач вищої освіти

ea1m21odh@stud.khadi.kharkov.ua

Надвіренко А.В., здобувач вищої освіти

eaz1m21nad@stud.khadi.kharkov.ua

Науковий керівник: Вербицька В.І., к.е.н., доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Одним з важливих напрямів економічного аналізу, що становлять практичний інтерес для більшості користувачів, є дослідження та управління діловою активністю як на рівні господарюючого суб'єкта, так і лише на рівні країни. Результати такого дослідження дозволяють визначити позицію підприємства на світовому ринку та подальшу тенденцію його розвитку при контактах із представниками різних партнерських груп.

В останні роки в економічній статистиці надзвичайною популярністю стали користуватися індикатори, засновані на методиці побудови так званих дифузійних індексів, які за своєю природою є показниками ділового оптимізму учасників бізнесу та регулярно публікуються в більшості західних країн під назвами PMI (ISM) або TANKAN (в Японії) [1]. Звіт Банку Японії (BOJ Tankan Survey) про ділову активність Tankan складається як результат опитування близько 10 тис. підприємців та окремо менеджерів, з цього числа до 15% є представниками великих компаній, до 35% — середніх, до 55% — дрібних. Опитування має на меті оцінку різних економічних аспектів і складається з питань стосовно кількісних даних:

- умов ведення бізнесу,
- виробництва і збуту,
- попиту і пропозиції,
- рівня цін,
- доходів,
- прямих інвестицій,
- зайнятості,
- умов оподаткування.

Методами оцінки є наступні показники:

Diffusion Index (DI) — обчислюється як відсоток тих, хто оцінив цей показник позитивно, мінус відсоток тих, хто висловився навпаки.

Percent change (с) — являє собою зміну цього показника щодо того ж періоду минулого року.

Користуючись даними опитування, банк Японії розраховує і прогнозує 1) сприятливі чи несприятливі умови для ведення бізнесу;

2) достатні чи недостатні умови попиту, рівень запасів, виробничих потужностей та зайнятості;

3) пом'якшення або посилення фінансових умов для компаній;

4) сприятливі або суворі умови кредитування.

Цей індекс також використовується для прогнозування обсягу промислового виробництва, індексу цін виробників, обсягу замовлень промпідприємств, рівня зайнятості, а також для розрахунку випереджальних економічних індикаторів.

Звіт Танкан дає загальне уявлення про бізнес-клімат Японії. Зростання індексу свідчить про поліпшення економічних умов і сприяє зростанню японської єни.

Індекси ділової активності (Purchasing Managers' Index або PMI) мають особливе значення у макроекономіці, а також для учасників ринку цінних паперів. Складовий середній індекс PMI, розрахований на основі дифузійних індексів методом їх усереднення, дуже ефективно відстежує динаміку економічного циклу. Початок падіння індексу після періоду зростання передбачає перехід бізнес-циклу зі стадії зростання (expansion) у спад (recession), а підйом вгору після падіння – початок відновлення (recovery).

До запитальника включаються такі позиції:

- Production – виробництво;
- New orders (New orders from customers) – нові замовлення;
- New export orders – нові замовлення на експорт;
- Order backlogs - відставання Замовлень;
- Commodity Prices - ціни на товари;
- Inventories of purchased materials – запаси матеріалів, що купуються;
- Imports (New import orders) – нові замовлення імпорту;
- Employment - зайнятість;
- Vendor Deliveries (Delivery time) – час постачання;
- Items in short supply (Supplier) – товари короткострокової пропозиції [2].

Індикатор вимірюється в межах від 0 до 100% та розраховується за формулою:

$$PMI = 0.30 * (New\ Orders) + 0.25 * (Production) + 0.20 * (Employment) + 0.15 * (Supplier\ Deliveries) + 0.10 * (Inventories)$$

Формальні відповіді на запитання учасників обстеження обмежуються оцінками «вище» (більше), «нижче» (менше) або «не змінилося» порівняно з попереднім місяцем. Респондент також може додати власні коментарі. Кожен компонент звіту компілюється в дифузний індекс (diffusion index), який обчислюється як сума простих відсоткових змін значень «вище» та «нижче» плюс половина відсотка відповідей «те саме» або «ніяких змін». Дифузний індекс може коливатися між 0 і 100% з різною характеристикою діапазонів: значення 50% означає відсутність зміни, вище 50% - поліпшення і нижче 50% означає зниження. Підсумковий показник ділового оптимізму є складовим дифузним індексом, який називається Індекс Менеджерів із Закупівель (PMI), що ґрунтується на середньозваженому нових замовлень, продукції, зайнятості, часу постачання та матеріально-виробничих запасів [2].

Отже, 50% поріг - точка, в якій рівні частки респондентів обстеження оцінюють ділові умови з позиції "краще/гірше". Ця точка значуща для фінансових ринків як психологічний рівень та як тривожний сигнал потенційного ослаблення економіки.

В середньому спад PMI нижче 50% відбувається за 2-3 місяці до настання мінімуму у діловому циклі, а максимальні значення PMI стабільно віщують досягнення піку ділового циклу за 7 місяців. Падіння PMI нижче 44% - сигналізує про настання спаду в економіці та негативному темпі зростання ВВП. Протягом фази спаду PMI знижується середнього рівня 34.8%. Якщо PMI не опускається при падінні нижче 44%, то це говорить про відновлення економіки, що станеться незабаром [2].

Необхідно відзначити, що дифузійні індекси є суто суб'єктивними показниками, проте тісна кореляція їх із економічною динамікою дозволяє здійснювати прогноз майбутніх значень економічних циклів, а PMI, зокрема, є досить надійним індикатором для прогнозування поворотних точок ділового циклу.

Ще один Індекс виробничої активності інституту управління постачанням (ISM) відображає виробничу активність за попередній місяць. Ці дані вважаються дуже важливим та надійним економічним показником.

Якщо індекс має значення нижче 50 через зниження активності, це вказує на економічний спад, особливо якщо тенденція зберігається протягом декількох місяців. Значення суттєво вище 50, ймовірно, вказує на період економічного зростання. Індекс ISM є результатом щомісячного опитування понад 400 компаній у 20 галузях промисловості 50 штатів.

Якість даних ISM доведено з часом. Під час рецесії, дно, зазначене ISM може передувати поворотному моменту економічного циклу до кількох місяців. Показники, які є вищими за очікувані, розглядаються як позитивний напрямок USD, а показники нижче за очікувані вказують на наявність негативного ринку для USD.

Таким чином, комплексний аналіз ділової активності дозволяє, у ряді випадків, передбачати можливі тенденції розвитку підприємства і всієї країни, її можливості та перспективи в умовах конкуренції та ризику.

На закінчення слід зазначити, що, згідно біржового порталу Take-Profit, топ країн за діловою активністю у промисловому секторі посідають Пуерто-Ріко (57,5%), Швейцарія (57,1%), Саудівська Арабія (56,6%), Об'єднані Арабські Емірати (56,1%), Таїланд (55,7%), Індія (55,1%), Індонезія (53,7%), Філіпіни (52,9%), Колумбія (52,8%), В'єтнам (52,5%) [3].

А крім означених показників ділової активності, індикаторами економічного стану країн також слугують показники банкрутства, ділової довіри, індекс корупції, легкість ведення бізнесу, показники обробної промисловості, індекс ділової активності (PMI) у Чикаго, індекс конкурентоспроможності, обсяг корпоративних прибутків, замовлення товарів тривалого споживання, індекс економічного оптимізму, індекс випереджальних економічних індикаторів, зміна обсягів оптових запасів та індекс економічних настроїв ZEW.

Література.

1. Звіт Банку Японії про ділову активність – Tankan survey. Інформаційний електронний портал Alpari. URL: <https://alpari.com/ua/beginner/glossary/tankan-survey-japan/> (дата звернення 28.10.2022)
2. Індекс ділової активності PMI (PMI index). Дані електронного порталу Альфа-Форекс. URL: <https://alfaforex.ru/faq/pokazateli-fa/indeks-delovoy-aktivnosti-pmi-pmi-index/> (дата звернення 29.10.2022)
3. Список країн з ділової активності у виробничому секторі. Біржовий портал № 1 Take-profit.org. URL: <https://take-profit.org/statistics/manufacturing-pmi/> (дата звернення 29.10.2022)